

Branko Reisp

O NEKDANJI KNJIŽNICI KNEZOV
AUERSPERGOV (TURJAŠKIH) V LJUBLJANI

V delih, ki se ukvarjajo posebej z zgodovino knjige in knjižnic v Sloveniji, in tudi v literarnih in kulturnih zgodovinah, ki zajemajo snov širše, je med historičnimi knjižnicami navadno s poudarkom omenjena knjižnica knezov Auerspergov (Turjaških) v knežjem dvorcu v Ljubljani. Mnogo pred sodobnimi deli z bibliotekarskega oziroma zgodovinskega področja, skoraj v istem času kot se je knjižnica najbolj bogatila, je o njej poročal že polihistor Janez Vajkard Valvasor v svojem znamenitem delu: *Die Ehre deß Hertzogthums Crain, Nürnberg 1689*. Na koncu XI. knjige omenjenega dela opisuje kranjsko glavno mesto Ljubljano. V prikazu, ki obsega 67 strani in ga moremo zaradi obsega in izčrpnosti proglasiti za prvo, kompleksno zgodovino mesta, je v prvem oddelku o legi, gradnji, rasti, utrdbah, gradu, stavbah in hišah zapisal naslednje:

Nun kehren wir wieder in die Stadt zurück / und besichtigen die darinn befindliche weltliche Gebäude. Unter welchen absonderlich zu melden ist der Pallast Herrn Grafens Wolff Engelbrechts von Aursberg / Land-Hauptmanns in Crain / sein einem Viereck erbauet / und mit einem weiten Hof versehen: Derselbe ist zwar nur dreygädig / doch so weitläufftig und nützlich angelegt / daß er füglich drey Fürstliche Hofhaltungen behausen kann.

Sobald man hineingeht / muß man den / in der Höhe aufgeführten / Garten von Pomerantzen und Citronen bewundern.

Überdas ist auch eine treffliche Bibliothec hier anzutreffen: welche / weil sie so überhäuffig mit Büchern versehen / vergrößert / und noch ein Angebäu dazu müssen gemacht werden.

Nächst dabey / ist eine schöne Kammer / mit Seltenheiten / kostbarlichen Kunststücken / und köstlichen Gefäßen angefüllt: Unter denen eines / so ziemlich groß / und aus lauter alten Münzen Römischer Fürsten / zusammengesetzt / nicht sowol wegen der Kostbarkeit / als Alterthums / verehrt war: welches aber eine Diebs-Faust entwendet / und dieser Kunst-Kammer entzogen hat.¹

Iz citiranega se vidi, da je ob knjižnici nastala po okusu in navadi tedanjega časa nekakšna zbirka raritet in kuriozitet, torej neke vrste muzej, značilen za tedanjo stopnjo zbirateljstva.

Na vprašanje, ali je Valvasor pri nastajanju svojega dela to najbolj izbrano knjižnico v deželi tudi uporabljal, moremo odgovoriti pritrdilno. Med viri v Slavi navaja pod črto tudi MS. Aursberg., Chron. Aursperg., Genealog. Aursperg., kar sicer še ni popoln dokaz, eksplicitno pa omenja, da je rokopisni primerek spisa Jurija Khisla o življenju in smrti barona Herbarda Turjaškega, ki ga je jatisnil Janez Mandelc v Ljubljani leta 1577 /recte 1575/, shranjen v knežji turjaški knjižnici.²

Sto let za Valvasorjem je v zvezi z delom Bibliotheca Carnioliae, končanim leta 1799, iz knežje turjaške knjižnice črpal nekatere podatke začetnik slovenskega književnega preroda diskalceat o. Marko Pohlin. Po Valvasorjevem dodatku k VI. knjigi Slave, ki obsega prikaz »učenih pisateljev, doma s Kranjskega« in po Janeza Gregorja Dolničarja (Thalnitscher) rokopisni bibliografiji naših starih znanstvenikov in umetnikov (Ectypon Bibliothecae publicae Labacensis, 1715) je to tretja literarna zgodovina Kranjske, s katero je hotel Pohlin zlasti tujcem pokazati, kaj so ustvarili Kranjci in drugi Slovenci na literarnem področju, domači študirajoči mladini predstaviti vzore in jih navdušiti, da bi

¹ Johann Weichard Valvasor, *Die Ehre deß Hertzogthums Crain, Nürnberg 1689*, XI, p. 671.

² Johann Weichard Valvasor, *Die Ehre deß Hertzogthums Crain, Nürnberg 1689*, IX, p. 22; XI, p. 717; XV, p. 402, 449, 533; VI, p. 348.

jim sledila, in, kar je novo, zbuditi smisel za zbiranje in čuvanje predmetov književne produkcije, dokumentov ustvarjalne literarne preteklosti. V oporo pri sestavljanju sta mu bila za starejše obdobje zlasti omenjena predhodnika, novi in bolj njegovi so prispevki o sodobnikih. Največ gradiva je dobil v dunajski in ljubljanski diskalceatski knjižnici, za vrsto v glavnem rokopisnih del pa navaja hranilišče »Labaci in Bibliotheca Principis ab Auersperg« ali »Bibliotheca Auerspergiana Lâbaci«, kakor sledi: *Arbor genealogica... familiae Auersperg; Bellargius (Ambros.): Contra Anabaptistas; Cithardi (Henr.): Metaphysica; Coraldi (Joan. Jac.): Historia Veneta; Genealogia Turriana; Khisel et Kisel (Georg. a): Gloria et gesta Herbardi Baronis ab Auersperg; Moscovitarum (Rerum) brevis relatio; Ordo Psalterii secundum morem et consuetudinem almae Ecclesiae Aquilejensis. Venet. per Franc. de Hailbrun 1481. in 8. caractere vetusto super pergamina impressus; Pettanzi, sive Paetazius (Felix): Genealogias Turcicas; Polnische Klag wider den teutschen Orden; Schoenleben (Joan. Ludovici): Tragoedia honori Engelberti Comititis ab Auersperg dicata et producta; Sciopi (Gaspari): Fatum Augustae Domus Austriacae, seu Consilium Propheticum.*³

Nekaj desetletij po Pohlinovi po abecednem redu piscev sestavljeni literarni zgodovini Kranjske je nastalo še eno rokopisno delo podobne vsebine. Zbiralec starin in umetnin baron Jožef Kalasanc Erberg iz Dola pri Ljubljani je sestavil »za lastno uporabo v zimskih večerih« na dvanajst »vprašanj« razdeljeno literarno in kulturno zgodovino Kranjske ali po lastni sodbi zbirko literarnih podatkov s posebnim ozirom na zgodovino tiskarstva, šolstva, biografije znamenitih Kranjcev. Že iz naslova: *Versuch eines Entwurfes zu einer Literar-Geschichte für Crain, nach den Quellen der Lustaller Bibliothek und Archive bearbeitet zu meinem blos eigenen Gebrauche, 1825 in Winter Abenden*, pa izhaja, da je avtor gradil predvsem na zakladih že prej bogatega in po njegovem prizadevanju v deželi najbolj urejenega dolskega arhiva in knjižnice. Ob arhivu in knjižnici je Erberg napravil na gradu v Dolu pravi muzej naravoslovnih, tehnoloških, etnografskih in zlasti umetniških predmetov. Velika škoda je, da so izmed njegovih zbirk ostali ohranjeni prvotnemu namenu, pač prikazu in študiju materialne in duševne kulture na Kranjskem, samo oni deli, ki so prišli po zaslugi kuštosa Karla Dežmana leta 1880 v tedanji Deželni, današnji Narodni muzej v Ljubljani in od tod delno v novo nastale oziroma osamosvojene specializirane institucije. Vse, kar se je ohranilo, je nacionalnim znanostim Slovencev v veliko korist. Med knjižnicami Erberg v tem svojem delu našteva tudi turjaško knjižnico v Ljubljani, posredno omenja še nekatere rokopise, ki naj bi jih hranila, in dostavlja, da ima knjižnični katalog baron Buset (mišljen je Janez Nep. Buset, predsednik Kmetijske družbe za Kranjsko), toda drugih podatkov o njej ali njenem gradivu ne najdemo.⁴

V naslednjem času o knjižnici knezov Auerspergov v Ljubljani ne slišimo dosti, ali, drugače rečeno, ni bila v območju znanstvenega interesa. Prvo poročilo o njej pa sega vendar prav v začetek zgodovinpisja o naših knjižnicah, ki se je začelo razvijati v 50-ih in 60-ih letih 19. stoletja. Osrednja slovenska knjižnična ustanova in matica našega bibliotekarstva, Narodna in univerzitetna knjižnica, takratna licejska knjižnica, je v tovrstni literaturi najprej omenjena. Njen skriptor Juriy Kosmač je očrtal zgodovino in orisal stanje »c. k. licealne bukvarnice v Ljubljani« leta 1850 v Novicah. Kasneje je o knjižnici predaval še v nemščini na mesečnem sestanku Zgodovinskega društva za Kranjsko in publiciral predavanje: *Die k. k. Lycealbibliothek in Laibach (1857) v društvenem glasilu Mittheilungen des Historischen Vereins für Krain in v*

³ Marko Pohlin, *Bibliotheca Carniolicae* (Beilage zum Jahrgange 1862 der Mittheilungen des Historischen Vereins für Krain), Laibach 1862, p. 7, 9, 14, 15, 21, 30, 37, 38, 41, 43, 49, 50.

⁴ V objavi rokopisa: Milena Uršič, Jožef Kalasanc Erberg in njegov Poskus osnutka za literarno zgodovino Kranjske, Ljubljana 1975 (SAZU, Razred za filološke in literarne vede, Dela 28), p. 44, 45, 48, 133.

samostojni knjižnici. Vendar so prispevki s to tematiko v zgodovinskih publikacijah, ki so izhajale v Ljubljani ali tudi drugod še do konca 19. stoletja, redka izjema.⁵ Med take izjeme sodijo nekatere objave Petra v. Radicsa. Leta 1861 se je v članku: *Wo befindet sich gegenwärtig die Bibliothek Valvasor's ?!*, objavljenem v *Blätter aus Krain*, spraševal o Valvasorjevi knjižnici.⁶ Naslednjega 1862. leta je na sestanku Zgodovinskega društva v predavanju opozoril na drugo pomembno plemiško - knežjo turjaško knjižnico v Ljubljani. Z objavo predavanja v *Mittheilungen des Historischen Vereins für Krain* istega leta, in zlasti s člankom: *Die Fürst Carlos Auersperg'sche Hausbibliothek im Laibacher Fürstenhofe* (v *Oesterreichische Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und öffentliches Leben*) leta 1863 pa jo je spravil v znanstveno evidenco.⁷

Navedena Radicseva objava iz leta 1863 je prva in pri nas doslej edina znana informacija o knežji turjaški knjižnici, ki presega obseg in naravo le kratke omembe. Od tod je povzeto tisto, kar je bilo o knjižnici in njenem fondu znano in objavljeno kasneje. V letih 1862 do 1866 je Peter Radics deloval kot publicist in urednik brez stalne službe na Dunaju. Brezuspšno se je potegoval za državno službo in med drugim po nalogu kneza Karla Auersperga zbiral topografsko-etnografsko in historično-lingvistično gradivo o Kočevski. V povezavi s temi raziskavami je pregledoval, kakor pravi, žal prav nič omejnano hišno knjižnico v knežji palači v Gosposki ulici v Ljubljani.

Preden povzamemo Radicsevo informacijo o tedanjem stanju knjižnice, še kratko o njenih lastnikih. Auerspergi — Turjačani ali Turjaški so spadali med najstarejše kranjske plemiške rodbine. Trditve, da so prišli v deželo iz Švabske (ali Bavarske) med 9. in 11. stoletjem oziroma kmalu po zmagi cesarja Otona I. nad Madžari leta 955 pri Augsburgu, z zgodovinskimi viri sicer ni mogoče dokazati, vendar se da to z veliko verjetnostjo sklepati iz vsega, kar je znano o naseljevanju nemškega plemstva med Slovenci po augsburški bitki in o novničnem vključevanju odtrganih pokrajin v okvir nemške države. V ohranjenih zgodovinskih virih se omenja prvi Turjačan Engelberus de Vrsberch kot priča v neki listini, izdani leta 1162 v Št. Vidu na Koroškem. Rodbinski sedež, grad Turjak južno Ljubljane, pa se omenja izrecno šele leta 1220, ko je Engelbertus de Owersperch »in castro meo Owersperch« izdal neko listino. Engelbert Turjaški se je poleg mnogih odličnih vitezov iz naših krajev z avstrijskim vojvodo Leopoldom VI. Babenberskim leta 1217 odpravil na križarsko vojno. Turjačan se je udeležil tudi velikih viteških iger in turnirja leta 1224 v Brežah na Koroškem. Igre je priredil vojvoda Leopold Babenberski, da bi zgladil spor med koroškim vojvodo Bernardom Spanheimskim in istrskim mejnim grofom Henrikom IV. Andeškim. V tem času je bil turjaški grad del obsežne posesti, ki so jo imeli koroški vojvode Spanheimi na Kranjskem in katere središče je bil grad Ljubljana. Že sredi 13. stoletja pa je stari visoko plemeniti rod turjaških gospodov izumrl in tisti, ki se kasneje imenujejo Turjaški, izhajajo najbrž iz njihovih ministerialov.

Leta 1360 so Turjačani postali fevdniki Habsburžanov. V naslednjih stoletjih je šla njihova pot navzgor in začeli so se prištevati med najveljavnejše plemiške rodbine. Dosegli so čast dednih komornikov in maršalov Kranjske, leta 1550 so postali baroni, 1630 grofje in 1653 knezi, lastniki kočevskega gospostva pa so dobili leta 1791 tudi vojvodski naslov. Rodbina se je razdelila v več vej. Zaradi visokih položajev v vojaških, upravnih in političnih službah

⁵ Branko Reisp, *Pregled zgodovinskega knjižničarstva na Slovenskem*; Knjižnica (Ljubljana) 18, 1974, p. 161 s.

⁶ Peter Radics, *Wo befindet sich gegenwärtig die Bibliothek Valvasor's ?!*, *Blätter aus Krain* (Laibach) 5, 1861, p. 180.

⁷ *Monats-Versammlung*; *Mittheilungen des Historischen Vereins für Krain* (Laibach) 17, 1862, p. 95 s. — Peter Radics, *Die Fürst Carlos Auersperg'sche Hausbibliothek im Laibacher Fürstenhofe*; *Oesterreichische Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und öffentliches Leben*. Beilage zur k. Wiener Zeitung (Wien) 1863 (2. Bd., Nr. 46), p. 624 s.

ter velikanskih posesti so Turjačani odločilno posegali ne le v usodo naših dežel, ampak tudi širše v avstrijsko diplomacijo in politiko.

Predvsem v 15. in 16. stoletju so imeli številni člani rodbine v slovenski in južnoslovanski zgodovini pomembno vlogo zaradi zaslug v obrambi slovenskih dežel pred Turki, zaradi podpore slovenski protestantski cerkvi in književnosti in kot poveljniki v Vojni krajini. Posebno slavo sta si pridobila Herbard VIII. (1528—1575), kranjski deželni glavar, vrhovni poveljnik Vojne krajine in podpornik protestantskega gibanja, ki se je odlikoval v vrsti važnih vojaških akcij in padel pri Budačkem, ko je z majhnim spremstvom skušal razbiti koncentracijo turških sil, in Andrej (1557—1594), poveljnik Karlovskega generalata, ki je v zgodovinsko prelomni bitki pri Sisku leta 1593 odločilno pripomogel k zmagi nad bosanskim beglerbegom Hasan pašo Predojevićem.

V 17. stoletju je bil pomemben deželni glavar grof Volfgang Engelbert (1610—1673). Leta 1642 je zgradil v Ljubljani sijajen »knežji dvorec«, najlepšo palačo predpotresne Ljubljane, kjer je prirejal gledališke in operne predstave in kjer je bilo središče družabnega in kulturnega življenja najvišje družbe. Znamenita je bila tudi njegova knjižnica, predmet naše obravnave. Njegov brat Janez Vajkard (1615—1677), knez v Münsterbergu v Sileziji, je bil slovit diplomat in nekaj časa vsemogočen svetovalec cesarja Leopolda I. Zaradi spornih političnih načrtov pa je moral zapustiti dvor in je zadnja leta svojega življenja preživel na Kranjskem. Tudi kasneje so Turjačani kot predstavniki visokega avstrijskega plemstva svoj interes in delovanje usmerjali širše, zunaj dežele. V tesnejši stik s Slovenci in dogajanji doma je prišel politik in pesnik grof Anton Aleksander (1806—1876), s pesniškim imenom Anastasius Grün. Leta 1849 je objavil posmrtnico največjemu slovenskemu pesniku Francetu Prešernu (Nachruf an Preschern), leta 1850 pa »Volkslieder aus Krain«, odlične prevode slovenskih narodnih pesmi v nemščino, ki so našo narodno pesem prvič predstavili širšemu evropskemu krogu.⁸

Zaradi okoliščine, da so bili Turjačani najmočnejša plemiška rodbina v osrednji slovenski pokrajini Kranjski (v lasti so imeli velika gospostva Turjak, Šumberk, Ribnica, Čušperk, Hmeljnik, Kočevje, Žužemberk, Višnja gora, Poljane, Šrajbarski turn itd. ali skoraj tretjino dežele) in da so mogli zato usmerjati tudi raven kulturnega življenja v deželi, je v generacijah zbrano bibliotечно gradivo zanimivo kot odsev vsakokratnih duhovnih tokov. Začetek knjižnice je segal v 14. in 15. stoletje, v čas prvega vzpona rodbine; tu je bilo tudi gradivo iz 16. stoletja, ko je bila rodbina med najvplivnejšimi pristaši in podporniki reformacije; toda v končni obliki in obsegu je bila knjižnica rezultat baročnega obdobja in osebna tvorba enega najodličnejših članov rodbine, ljubitelja in pospeševalca umetnosti, kot rečeno, deželnega glavarja grofa Volfganga Engelberta (tudi Volka Engelbrehta) Auersperga. Ker Volfgang Engelbert ni bil poročen, je po njegovi smrti (1673) podedoval knežji dvorec in seveda knjižnico njegov leta 1653 pokneženi brat Janez Vajkard. Od njegovega časa dalje je ostala knjižnica brez omembe vrednega prirastka. Leta 1677, malo pred smrtjo, je Janez Vajkard ustanovil primogeniturni fidejkomis, obsegajoč gospostva Belaj (v Istri), Kočevje, Poljane, Višnjo goro, Žužemberk in knežji dvorec v Ljubljani. Njegovi nasledniki so vedno bolj gravitirali na Dunaj in Češko. V sijajni, z vsem razkošjem opremljeni palači, čudovitih vrtovih in

⁸ Nekaj literature o Auerspergih: Joannes Ludovicus Schönleben, *Genealogia illustrissimae familiae principum, comitum, et baronum ab Aursperg, Labaci 1681*. — Franz Xaver Richter, *Die Krainischen Aursberge*; *Archiv für Geographie, Historie, Staats- und Kriegskunst* (Wien) 12, 1821, p. 157 s., 161 s., 181 s., 205 s., 221 s. — Franz Xaver Richter, *Die Fürsten und Grafen von Aursperg*; *Neues Archiv für Geschichte, Staatenkunde, Literatur und Kunst* (Wien) 2, 1830, p. 597 s., 618 s., 630 s., 637 s., 649 s., 656 s., 665 s., 674 s., 688 s., 696 s., 706 s., 712 s., 720 s., 743 s., 777 s., 784 s., 792 s., 807 s., 815 s., 821 s. — Peter Radics, *Herbard VIII. Freiherr zu Aursperg (1528—1575) ein krainischer Held und Staatsmann*, Wien 1862. — Franc Kos, *O najstarejših Turjačanih*; *Carniola (Ljubljana) n. v.* 3, 1912, p. 93 s. — Božo Otorepec, *Iz zgodovine turjaškega gradu*; *Kronika (Ljubljana)* 21, 1973, p. 147 s. — Branko Reisp, *Turjak, Maribor 1979* (kulturni in naravni spomeniki Slovenije, 94). — Vasilij Melik, *A. A. Auersperg in slovenski narod*; *Zgodovinski časopis (Ljubljana)* 41, 1987, p. 285 s.

parkih je bilo manj pomembnih dogajanj. Tudi knjižnica je prišla nekoliko v nered.⁷

Kakor poroča Radics v citirani objavi, je bila knjižnica okoli leta 1655 prvič urejevana in popisana. Katalog je sestavil teološki pisatelj, historiograf in visok cerkveni dostojanstvenik Janez Ludvik Schönleben. Knjige je razdelil v 9 razredov ali skupin: teologija, pravo, politika-etika, zgodovina, filozofija, medicina, matematika (z mehaniko), humaniora (retorika in poezija), filologija. Latinsko pisani katalog je razdelil v 4 dele, iz prvega je bil razviden format in število zvezkov, dodan je bil kraj tiska in letnica, drugi del kataloga je vseboval po abecednem redu priimkov piscev vpisana dela, tretji enako po naslovih del, četrti je bil neke vrste seznam privezanih del (adligatov).

Zaradi močno pomnožene knjižnice, prav v letih po Schönlebnovi ureditvi, je bilo potrebno knjižnico drugič urediti. Urejevalec, ki po imenu ni znan, se je odločil za podvojeno število skupin, katalogizacija pa je bila enostavnejša. Po formatih razdeljene knjige je, kakor sicer že njegov predhodnik, uredil po abecednem redu avtorjev, dela, pri katerih na naslovni strani avtor ni bil naveden, je obravnaval kot anonimna, kar je veljalo zlasti za starejše rokopise, ki sta jih spet oba urejevalca pomešala med tiske.

Drugi urejevalec je imel v obdelavi, kakor je razvidno iz njegovega kataloga, 3257 del, domnevno v 6000 ali 7000 zvezkih. Navedeno število del je razdelil v 18 razredov takole: 1) teologija, št. 1—462; 2) pravo, št. 463—967; 3) politika, št. 968—1619; 4) zgodovina (spiritualia vel sacra), št. 1620—1765; 5) zgodovina (mundana vel prophana), št. 1766—2426; 6) medicina, št. 2427—2518; 7) matematika, št. 2519—2604; 8) filozofija, št. 2605—2689; 9) humanistika, št. 2690—2800; 10) poezija, št. 2801—2882; 11) filologija, št. 2883—3048; 12) arhitektura, št. 3049—3096; 13) ekonomija, št. 3097—3116; 14) lovstvo, št. 3117—3123; 15) glasba, št. 3124—3132; 16) »Romancinos«, št. 3133—3206; 17) konjenišstvo, št. 3207—3215; 18) slikarstvo in kiparstvo, št. 3216—3257. (Razdelitev najbrž ni bila najbolj posrečena, predvsem pa je opazno, da so posamezne strokovne skupine zelo neenakomerno zastopane.)

V drugem delu članka opozarja Radics na rokopise in inkunabule s pripombo, da je Pohlin nekaj manjkajočih še navajal, in tudi na druge, po njegovi sodbi zanimive avtorje in dela. Tako Peter Radics leta 1863. Pri nas neznan pa je ostala 15 let mlajša objava istega avtorja: *Die Hausbibliothek der Auersperge*, ki je izšla v *Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekswissenschaft*, Dresden 1878, kakor tudi dejstvo, da je Radics knjižnico tudi urejal.⁸

Dve leti pred to objavo se je Radics z Dunaja definitivno vrnil v Ljubljano in tu delal kot urednik in publicist do svoje smrti 1912. Najprej je bil po prihodu v Ljubljano brez stalnih dohodkov in v tem položaju je dobil naročilo kneza Karla Auersperga, da uredi in popiše njegovo hišno in fidejkomisno knjižnico v knežji palači. Rezultat prve faze urejanja je Radicseva druga informacija o knjižnici. V glavnem povzema podatke iz prvega članka, vendar je nekaj tudi novega. O številu knjig in zvezkov ostaja pri starem, bolj pa poudarja, da je knjižnico zbral v razmeroma kratkem času dvajsetih let »hier in dem äussersten Grenzlande Deutscher Cultur und Gesittung« grof Volk Engelbert. Glede provenienca knjig pravi, da so številni beneški tiski nabavljeni neposredno, drugi s posredovanjem knjigotržcev v Salzburgu in Frankfurtu. Mnoge knjige so bile tudi iz domačih privatnih zbirk, tako precej juridičnih del iz knjižnice dr. Burchardta Hitzinga, odvetnika ljubljanskega škofa Tomaža Hrena, kakor iz priročnih knjižnic duhovnikov. Poimensko navaja beneficiata fare v Dolenjskih Toplicah Sigismunda Galla, ki naj bi se ukvarjal s slovansko lingvistiko v času, ko je bila ta še zanemarjena. Dr. Schönleben je na naslovnih

⁸ Peter Radics, *Die Hausbibliothek der Auersperge*; *Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekswissenschaft* (Dresden) 1878, HAB: Ba 30, p. 10 s., 50 s.

listih pridobljenih knjig napisal zgoraj: »Wolfgangus Engelbertus Comes ab Auersperg Capitanus Carn.«, spodaj pa: »Catalogo inscriptus (letnica)«. Po letu 1673 in dokončno po 1677, ko je umrl knez Janez Vajkard in so dediči knežje linije zapustili Kranjsko, so se zaprla tudi vrata knežje knjižnice. Kot v predhodnem članku, Radics tudi v nadaljevanju tega spet opozarja na nekatere rokopise, inkunabule in druga interesantna dela.

Obstoječa poročila pričajo, da je bila knjižnica knezov Auerspergov resnično unikum, vsebinsko zaključena, urejena in izbrana zbirka kavalirja 17. stoletja iz vrst najvišjega avstrijskega plemstva, zato bi se do neke mere mogla primerjati celo s podobnim edinim primerkom svoje vrste, s popolnoma ohranjeno znamenito stanovsko orožarno (Landeszeughaus) v sosednjem Gradcu, ki jo štejejo danes med največje zgodovinske znamenitosti Avstrije.

Iz zgodovinskih ozirov je Radics pustil ta knjižnični unikum v prvotni, po njegovem podatku leta 1668 narejeni drugi ureditvi, le primerke, ki so bili v zvezi z rodbino, rokopise in inkunabule je postavil separatno v novo skupino: Auerspergiaca. Knjižnica je bila postavljena v dveh dvoranh knežjega dvorca v petnajstih do obokov segajočih omarah. Knjige so bile na svojih starih mestih na novo urejene, kar naj bi kazalo na čas, ki spet ve ceniti njihovo vrednost in jih je zato razkril iz dolge pozabe. V načrtu je bil celo morebitni objavljeni katalog. Po končani ureditvi knjižnice in arhiva naj bi v prvi dvorani pokazali v vitrinah najdragocenejše rokopise in najredkejše tiske, portrete, arhivalije in pečate Auerspergov od najstarejših časov dalje. V okrilju baročne knjižnice naj bi torej nastal nekak rodbinski muzej.

Načrte v tej smeri so prekrizali osebni razlogi in elementarna nesreča. Najprej je Radics za nekaj let dobil stalno službo urednika in nato odgovornega urednika uradne Laibacher Zeitung, ki ga je močno zaposlila. Kot tak se je leta 1883 udeležil tudi tedanjega cesarjevega potovanja po Štajerskem in Kranjskem ob 600-letnici habsburške vlade.¹⁰ 14. aprila 1895 pa je rušilni potres, ki je posebej prizadel Ljubljano, spremenil usodo knjižnice. Med stavbami, ki so jih morali podreti zaradi poškodb, je bil tudi knežji dvorec. Knjižnico in arhiv so lastniki prenesli na grad Losensteinleithen v Zgornji Avstriji. Na prostoru knežjega dvorca, ki je bil nato skoraj 45 let nezazidan in urejen kot park, so zgradili in leta 1941 odprli sedanjo stavbo Narodne in univerzitetne knjižnice, kar je svojevrstna koincidenca.

Knjižnica je šla iz dežele. Če sta jo v 17. in 18. stoletju Valvasor in Pohlin še poznala in uporabljala, je bila v 19. stoletju javnosti manj znana in dostopna, njenih zakladov se je mogel poslužiti le ta ali oni rodbini priporočeni znanstvenik, v celoti pa knjižnica v razvoju kulture in znanosti ni imela svojemu fondu ustrezne vloge. Nato je postala tudi njena nadaljnja zgodovina nekoliko nejasna. Losensteinleithen, grad v istoimenskem kraju v današnji občini Wolfert pri mestu Steyr, je bil po vpisu v deželni deski leta 1892 v lasti kneza Karla Auersperga, leta 1931 pa je vpisan kot lastnik takrat mladoletni Karel Adolf. Med leti 1892 in 1931 v deželno desko ni vpisan noben drug posestnik gradu. Kasneje je bil grad prodan avstrijskemu provincialatu reda kamilliancev. Arhiv je bil prenesen na rodbinsko posestvo in grad Wald v istoimenskem kraju pri St. Pölten v Spodnji Avstriji.¹¹ Večji del arhiva je sedaj deponiran v Hišnem, dvornem in državnem arhivu na Dunaju.¹²

Ko je leta 1940 takratni vodilni slovenski strokovnjak bibliotekarske teorije in prakse Avgust Pirjevec izdal naš prvi strokovni priročnik: Knjižnice in knjižničarsko delo, je v njem podal tudi zgodovinski razvoj naših knjižnic. Med plemiškimi in drugimi zasebnimi knjižnicami 17. in 18. stoletja omenja na

¹⁰ O P. Radicsu gl.: Silvo Kranjec, Radics Peter (Pavel), Slovenski biografski leksikon III, Ljubljana 1980–1971, p. 4 s.

¹¹ Oberösterreichisches Landesarchiv, Linz: alter Landtafel EZ.: A I 497; neuer Landtafel EZ.: 283.

¹² Božo Otorepec, Auersperg, Enciklopedija Slovenije 1, Ljubljana 1987, p. 130.

prvem mestu knjižnico v turjaškem knežjem dvorcu in obžaluje, da nam je zdaj v gradu Losensteinleithen še težje dostopna in da nimamo v evidenci niti vseh njenih karniolik.¹³ Nato pa se pojavlja v literaturi podatek, da je knjižnica deloma inkorporirana Kongresni knjižnici v Washingtonu. Navajajo ga v stroki pomembna dela kakor: Zgodovina slovenskega slovstva I (avtorja Lino Legiša in France Tomšič v poglavju Pismenstvo) leta 1956; Alfonz Gspan in Josip Badalič, *Inkunabule v Sloveniji*, leta 1957; Melitta Pivec-Stelč v razpravi *Srednjeveške knjižnice v Sloveniji* (v reviji *Knjižnica* leta 1971).¹⁴ Podatek so prevzela iz specialnih nato tudi sodobna enciklopedična dela kakor Branko Berčič v geslu *Biblioteke (knjižnice)*, Slovenija, SR, v *Enciklopediji Jugoslavije*, leta 1980.¹⁵

Vendar knjižnice knezov Auerspergov v celoti ali deloma v Kongresni knjižnici v Washingtonu nikdar ni bilo. O tem se je prepričal na kraju samem nekdanji ravnatelj Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani prof. Jaro Dolar leta 1986.¹⁶ Sam pa sem dobil že leta 1983 sporočilo, da je bila neka knjižga (tabulatur za lutnjo) iz turjaške knjižnice kupljena v Londonu na dražbi.¹⁷ Knjižnica je namreč ostala v rodbini do leta 1982 in deloma 1983, ko je kot lastnina »of Senhor German Mailhos and Senhora Johana Auersperg de Mailhos, of Montevideo, Uruguay« prišla na dražbo v znani in znameniti firmi Sotheby Parke Bernet & Co v Londonu. O zadnjih lastnikih starodavne knjižnice moremo iz zadnje izdaje *Genealogisches Handbuch des Adels, Fürstliche Häuser*, Band XIII, izvedeti naslednje: Princessa Johanna, rojena na Dunaju 22. 10. 1942, poročena v St. Pöltenu 8. 9. 1962 z Germanom Mailhosom iz Montevidea, je 4. otrok sedanjega šefa rodbine Karla Adolfa, 10. kneza Auersperga, vojvode Kočevskega itd., iz zakona z grofico Margit Batthyány v. Német-Ujvár. Pripada 1. veji knežje linije in živi v Montevideu v Urugvaju.¹⁸

Avkcije knjig so bile v Grosvenor Saleroom oziroma Grosvenor Gallery, Bloomfield Place, New Bond Street, v Londonu 14. in 15. junija 1982 in 27. maja 1983. Predhodno sta izšla dva obsežna tiskana in ilustrirana kataloga. Prvi z naslovom: *Catalogue of valuable printed books and atlases of the fifteenth to the seventeenth century*, in dodanim pojasnilom: *A collection of valuable printed books and atlases formed in the seventeenth century by a continental nobleman*, ima referenco »Montevideo«. Na 105 straneh je 440 avkcijskih, razmeroma obsežnih po abecedi avtorjev ali naslovov urejenih vpisov, z bistvenimi podatki iz impresuma, posebej poudarjeno, če gre za prvo izdajo, z bibliografsko opombo o ilustracijah in prilogah, ohranjenosti, izjemoma o pisni podlagi, če je to pergament, vezavi, formatu, številu zvezkov idr., včasih tudi z opozorili o redkosti ali z navedbo drugih značilnosti, zlasti z vidika zbiralca in knjige, kot predmeta zbiranja.

V drugem katalogu iz leta 1983 z naslovom: *Music and continental printed books, bindings, autograph letters and manuscripts, with sections relating to Russia, Spain and South America and also including four medieval manuscripts*, z referenco »Hedgehog«, so navedena dela iz knežje knjižnice v poglavju: *Continental and early printed books and bindings*, od strani 133 do 171, ki vsebujejo vpise od števil 270 do 380, se pravi 110 avkcijskih enot. Zlasti v tej avkciji so pogosto združevali več podobnih del v eno izklicno enoto.¹⁹

¹³ Avgust Pirjevec, *Knjižnice in knjižničarsko delo*, Celje 1940, p. 82.

¹⁴ Zgodovina slovenskega slovstva I, Ljubljana 1956, p. 179. — Alfonz Gspan — Josip Badalič, *Inkunabule v Sloveniji*, Ljubljana 1957 (SAZU, Razred za filološke in literarne vede, Dela 10), p. 37. — Melitta Pivec-Stelč, *Srednjeveške knjižnice v Sloveniji*; *Knjižnica* (Ljubljana) 15, 1971, p. 94, 97.

¹⁵ Branko Berčič, *Biblioteke (knjižnice)* Slovenija, SR, *Enciklopedija Jugoslavije* 1, 2. izd., Zagreb 1980, p. 666.

¹⁶ Ustna izjava prof. Jara Dolarja avtorju.

¹⁷ Pismo docenta Muzičke akademije v Zagrebu Darka Petrinjaka z dne 8. 6. 1983 avtorju.

¹⁸ *Genealogisches Handbuch des Adels*, Band 90 der Gesamtreihe (Fürstliche Häuser Band XIII), Limburg an der Lahn 1987, p. 128 s.

¹⁹ Kopije avkcijskih katalogov mi je posredoval prof. dr. Martin Bircher, Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel, za kar se mu najlepše zahvaljujem.

Kataloga vsebujeta 550 avkcijskih enot. Zaradi načina vpisov ni mogoče podati absolutnega števila del in zvezkov. Vsekakor pa moremo ugotoviti, da vsebuje teh 550 enot nad 1300 del v približno enakem številu zvezkov. Število posameznih del, ki so obsegali več zvezkov, se namreč nekako izravnava s skupaj vezanimi deli.

Rokopisov avkcija ni zajemala, z izjemo enega, ki je bil privezan k dvema tiskanima deloma.²⁰ Najstarejši tisk je bil: Petrus de Abano, *Conciliator differentiatum philosophorum et medicorum*, Mantova 1472, in najmlajši: Irwin E., *Voyage à la Mer Rouge*, Paris 1792.²¹

Inkunabul je bilo na obeh avkcijah 50 primerkov. Največ je bilo beneških. Njihovi tiskarji so bili poleg drugih zlasti Andreas Torresanus, sicer povezan tudi s prvimi hrvaškimi tiskarji in tiski, znameniti Aldus Manutius in v enem primeru celo Andreas de Paltasich (Paltašić), po rodu Hrvat iz Kotora. Nekaj nürnberških izdaj je natisnil pomembni tiskar in knjigotržec tistega časa Anton Koberger. Od najznamenitejših tiskarjev je zastopan tudi augsburški in nürnberški tiskar Johann Schönsperger. Drugo najstarejšo inkunabulo na avkciji sta natisnila leta 1473 prva nürnberška tiskarja Johann Sensenschmidt in nekdanji Gutenbergov sodelavec v Mainzu Heinrich Keffer.²² Že Peter Radics je v obeh navedenih člankih opozoril na elegijo o kralju Matiji Korvinu, vpisano na naslovnem listu v Strasbourgu leta 1489 tiskanega dela: Angelus de Clavasio, *Summa angelica de casibus conscientiae*. Na ta rokopisni dodatek opozarja tudi sedaj opomba v avkcijskem katalogu.²³ Z eno naših osebnosti je povezan v Benetkah leta 1481 na pergament tiskani: *Breviarium Aquileiense*, z iluminacijami, portretnimi inicialkami »and scene of the Trinity crowning Sigismund von Lamberg, Bishop of Saalbach /recte Laybach/ (1461–1488), with his chaplain looking on his arms in lower right-hand corner, a wreath encircling 'IHS' above«.²⁴

V nadaljnjem je od celotnega obsega prodaje nad 300 del, to je približno četrtnina, iz 16. stoletja, tri četrtine ali nad 900 del je iz 17. stoletja, medtem ko so maloštevilni že tiski iz konca 17. stoletja, pa so iz 18. stoletja vsega le štirje.

Z vidika kvalitete gre za izjemno zbirko tiskov kontinentalne Evrope od Španije do Poljske, Češke in Ogrske, za dela vodilnih avtorjev in izdaje znamenitih tiskarjev in založnikov, o čemer pričajo med drugim imena Froben in Oporinus iz Basla, Froschauer iz Züricha, Plantin iz Antwerpna, Giunta iz Benetk, Feyerabend in Merian iz Frankfurta, Elzevier iz Leidna, Fürst in Endter iz Nürnberga, Jansson iz Amsterdama. Med tiskarji pa so tudi imena iz naše zgodovine, kot Johann Singriener z Dunaja, verjetno tiskar letaka s pesmijo o bitki pri Celju 1515, kjer so prvič natisnjene slovenske besede, Ulrich Morhart iz Tübingena, kjer je bila natisnjena prva slovenska knjiga, in dediči Hansa Kraffta iz Wittenberga, kjer so poleg drugega natisnili prvo slovensko biblijo.

Že v naslovu avkcijskega kataloga 1982 so posebej opozorili na inkunabule: *Biblia Italica*, Benetke 1484; *Breviarium Aquileiense*, Benetke 1481; *Burtius, Musices opusculum*, Bologna 1487; Ernst, vojvoda Bavarske in Avstrije, *Historie*, Augsburg o. 1485; Petrus de Abano, *Conciliator*, Mantova 1472; Schedel, *Das Buch der Chroniken und Geschichten*, Nürnberg 1493 in Augsburg 1496; na atlase in topografije: Blaeu, *Novum ac magnum theatrum urbium Belgicae foederatae*, Amsterdam 1649; Blaeu, *Theatrum civitatum et admirandorum Italiae*, Amsterdam 1663; Braun in Hogenberg, *Beschreibung und Contrafactur der vornembsten Stät der Welt*, Köln 1575–1600; Braun in Hogenberg, *Civitates orbis terrarum*, Köln 1612–1618; Camocio, *Isole famose*, Be-

²⁰ avkcija 1983, št. 348.

²¹ avkcija 1982, št. 295 in 63.

²² avkcija 1982, št. 323.

²³ avkcija 1982, št. 13.

²⁴ avkcija 1982, št. 70.

netke 1575—1580; Dudley, Dell'arcano del mare, Firenze 1646—1648; Jansson, Novus atlas, Amsterdam 1644; Mercator, Atlas, Amsterdam 1619; Merian, Theatrum Europaeum, Frankfurt a. M. 1635—1667; Münster, Cosmographia, Basel 1552 in 1628; na nekatera dela iz naravoslovja in drugih strok: Besler, Hortus Eystettensis, Eichstätt 1640; Gesner, Vögelbuch, Thierbuch, Fischbuch, Zürich 1557—1563; Imperato, Dell'istoria naturale, Napoli 1599; Leon Pinelo, Epitome de la biblioteca oriental i occidental, Madrid 1629; Les ordonnances de l'Ordre de la Thoyson d'Or, Antwerpen o. 1566; Pfintzing, Teuerdank, Nürnberg 1517; Valla, Opera, Benetke 1501; Winter, Bellerophon, Nürnberg 1678; na številne knjige o lovu, kuharstvu, arhitekturi, vojaški stroki, medicini in tudi na obsežno zbirko Kircherjevih del.

Ob evropski naravnosti knjižnice pa pogrešamo domače tiske in avtorje. Karniolik, to je Mandelčevih ljubljanskih tiskov iz 16. stoletja in za časovni razpon knjižnice že poznih Mayrjevih ljubljanskih tiskov iz konca 17. stoletja sploh ni. Skromno, s po nekaj primerki, so zastopani celo tiskarji iz najbližjega sosedstva, Widmanstetter iz Gradca in Schiratti iz Vidma. Zato je nenavadno, da sta bila v knjižnici dva tiska Antonia Turrinija iz Trsta iz 1626 in 1629, saj je ta deloval le sporadično in se je tiskarska tradicija v Trstu za njim prekinila za dobrih sto let.²⁵ Z izjemo Dalmatinove Biblije, Wittenberg 1584, ki je bila na avkciji edina knjiga v slovenščini, pa tudi ni bilo nobene druge zunaj dežele tiskane slovenske protestantike.²⁶ Od domačih avtorjev je navedeno le dvojce v Salzburgu tiskanih del Janeza Ludvika Schönleba in nekaj del zdravnikov iz ljubljanske rodbine Verbcev, Davida in Janeza Krstnika.²⁷ Z razmerami in ljudmi doma sta povezani, kolikor je seveda iz opisov knjig v katalogih mogoče razbrati, le še dve deli »Ex Bibliotheca Joannis Francisci Papler de Altenlag«, zadnje od teh z grbom lavantinskega škofa in protireformatorja Jurija Stobeja (Stobäus von Palmburg).²⁸ Ker je bilo doslej zabeleženih že nekaj del iz knjižnice jurista Janeza Franciška Paplerja iz Stare Loke, ki so prišla iz Federalnega zbirnega centra po drugi svetovni vojni v Knjižnico Narodnega muzeja v Ljubljani, prihaja v evidenco še ena naša večja knjižna zbirka iz 17. stoletja.²⁹

Rokopisi niso bili predmet te avkcijske prodaje. Nekateri so vsebovali literarne vpise — zlasti se omenjata nemška pesnitev briksenškega kanonika in župnika v Zgornji Beli (Obervellach) na Koroškem Ota Raspa iz 14. stoletja in fragment slovenske ljubezenske pesmi iz 15. stoletja.³⁰

Knjižnica knezov Auerspergov, ki je začela nastajati pred šestimi stoletji na gradu Turjak (Auersperg) na tedanjem Kranjskem, bila dvesto petdeset let v knežji palači v Ljubljani in nato ne dosti manj kot sto let v Zgornji Avstriji, je bila torej razprodana na vse vetrove. Ostala sta le avkcijska kataloga, ki omogočata na ta način vpogled v znaten del nekdanjega knjižnega fonda.

²⁵ avkcija 1982, št. 22 in 1983, št. 351.

²⁶ avkcija 1982, št. 46.

²⁷ avkcija 1982, št. 365 in 1983, št. 347 in avkcija 1982, št. 409, 410 in 1983, št. 322.

²⁸ avkcija 1982, št. 334 in 1983, št. 349.

²⁹ Maja Zvanut, Knjige iz 16. stoletja v Knjižnici Narodnega muzeja, Ljubljana 1988 (Situla, 27), p. 22.

³⁰ O omenjenih literarnih vpisih gl.: Monats-Versammlung; Mittheilungen des Historischen Vereins für Krain (Laibach) 17, 1862, p. 95. — Peter Radics, Slovenščina v besedi in pismu po šolah in uradih; Letopis Matice slovenske 1879 (Ljubljana), p. 10 s. — Franz G. Hann, Otto der Rasp, Pfarrer von Obervellach; Carinthia I (Klagenfurt) 90, 1900, p. 63 s. — Zgodovina slovenskega slovstva I, Ljubljana 1956, p. 179. — Janez Stanonik, Ostanke srednjeveškega nemškega slovstva na Kranjskem, Ljubljana 1957, p. 10.

Zusammenfassung

ÜBER DIE EHEMALIGE BIBLIOTHEK DER FÜRSTEN AUERSPERG
IN LJUBLJANA

Branko Reisp

In den Werken, die sich mit der Geschichte des Buches und der Bibliotheken in Slowenien befassen, wird unter den slowenischen Bibliotheken diejenige der Fürsten Auersperg im Fürstenhof in Ljubljana gewöhnlich mit besonderem Nachdruck hervorgehoben. Beinahe zur gleichen Zeit, wo die Bibliothek am stärksten erweitert wurde, erwähnt J. W. Valvasor sie in seinem Werk *Die Ehre deß Hertzogthums Crain*, Nürnberg 1689. Hundert Jahre nach ihm schöpfte M. Pohlin, ein Initiator der slowenischen literarischen Wiedererweckung, in dieser Bibliothek einige Angaben in Zusammenhang mit seinem Werk *Bibliotheca Carnioliae*. Im Jahre 1825 verfaßte Baron J. K. Erberg aus Dol bei Ljubljana den Versuch eines Entwurfes zu einer Literaturgeschichte für Crain. In dieser Arbeit führt er auch die Auersperger Bibliothek an und erwähnt einige Handschriften daraus. Dann wurde erst wieder 1862 auf sie hingewiesen in einem Vortrag, den P. Radics bei einem Treffen des historischen Vereins hielt. Durch seinen Artikel *Die Fürst Carlos Auersperg'sche Hausbibliothek im Laimbacher Fürstenhofe, Österreichische Wochenschrift für Wissenschaft, Kunst und öffentliches Leben*, 1863, ist sie so auch wissenschaftlich erfaßt worden.

Die erwähnte Veröffentlichung von Radics ist die erste und bei uns bisher auch die einzige Kunde von der fürstlichen Bibliothek, die über den Rahmen einer nur kurzen Erwähnung hinausgeht. Von hier stammt auch alles, was über die Bibliothek und ihren Fonds später bekannt und veröffentlicht wurde. Wie Radics berichtet, wurde die Bibliothek um das Jahr 1655 zum erstenmal geordnet. Der Katalog wurde vom Schriftsteller und kirchlichen Würdenträger J. L. Schönleben eingerichtet, der die Bücher in 9 Gruppen aufgliederte. Da die Bibliothek gerade in den Jahren nach der Aufstellung durch Schönleben stark erweitert wurde, erübrigte sich wiederholtes Ordnen. Ein dem Namen nach nicht bekannter Bibliothekar entschloß sich für eine Verdoppelung der Gruppenzahl. Wie seinem Katalog zu entnehmen war, bearbeitete er 3257 Werke. Unbekannt bei uns blieb eine jüngere Veröffentlichung von P. Radics, *Die Hausbibliothek der Auersperge, Neuer Anzeiger für Bibliographie und Bibliothekswissenschaft*, Dresden 1878, ebenso wie die Tatsache, daß Radics diese Bibliothek auch selbst ordnete.

Die zur Verfügung stehenden Berichte zeugen davon, daß die Bibliothek in diesem Raum ein wahres Unikum war, eine inhaltlich geschlossene erlesene Sammlung eines aus den Reihen des österreichischen Hochadels stammenden Kavaliers des 17. Jahrhunderts. Das zerstörerische Erdbeben von 1895, das Ljubljana noch besonders heimsuchte, war auch für das Los der Bibliothek entscheidend. Unter den Bauten, die infolge Beschädigungen abgerissen werden mußten, befand sich auch der Fürstenhof. Die Besitzer siedelten die Bibliothek samt dem Archiv auf das Schloß Losensteinleiten in Oberösterreich um. Fortan herrscht eine gewisse Unklarheit in ihrer Geschichte. Werke und Autoren, die im Fach einen Namen haben, führen an, daß sie zum Teil der Kongreßbibliothek in Washington eingegliedert wurde. Doch diese Angabe entspricht nicht dem wahren Tatbestand. Sie war nämlich in der Familie verblieben bis zum Jahre 1982, teilweise noch 1983, wo sie schließlich als Eigentum »of Senhor German Mailhos and Senhora Johana Auersperg de Mailhos, of Montevideo, Uruguay« auf einer Auktion der Firma Sotheby Parke Bernet & Co. in London versteigert wurde. Die Auktionen wurden am 14. und 15. Juni 1982 und am 27. Mai 1983 abgehalten. Zur Vorinformation wurden zwei gedruckte und illustrierte Kataloge mit 550 Auktionseinheiten herausgegeben worden. Anhand der Art der Eintragungen ist es nicht möglich, die absolute Zahl der Werke und Hefte anzugeben, allerdings läßt sich feststellen, daß diese Einheiten über 1300 Werke in einer etwa gleichen Zahl von Bänden enthalten. Auf beiden Auktionen gab es etwa 50 Wiegendrucke. Weiterhin gibt es über 300 Werke, das heißt ungefähr ein Viertel, aus dem 16. Jahrhundert, drei Viertel oder über 900 Werke stammen aus dem 17. Jahrhundert, während es aus dem 18. Jahrhundert insgesamt nur vier gibt. Der Qualität nach handelt es sich um eine ausnehmende Sammlung von Drucken Kontinentaleuropas, um Werke führender Autoren und Ausgaben namhafter Verleger.

Anläßlich der europäischen Orientierung der Bibliothek vermißt man einheimische Drucke und Autoren. Es gibt überhaupt keine *Carniolica*. Nur bescheiden sind Drucke aus der nahen Nachbarschaft vertreten. Mit Ausnahme von Dalmatins Bibel, Wittenberg 1584, die das einzige slowenische Buch auf der Auktion war, waren keine außer Landes gedruckten slowenischen Protestantica vertreten. Auf Verhältnisse und Bewohner des Landes beziehen sich nur noch einige vereinzelte Werke. Handschriften,

von denen einige literarische Eintragungen enthielten, waren nicht Gegenstand dieses Auktionsverkaufs.

Die Bibliothek der Fürsten Auersperg, die vor sechs Jahrhunderten auf dem Schloß Auersperg (Turjak) im damaligen Krain zu entstehen begann, zweihundertfünfzig Jahre aufbewahrt im Fürstenhof in Ljubljana und darauf beinahe hundert Jahre lang in Oberösterreich, wurde in alle Winde verstreut. Übriggeblieben sind nur zwei Auktionskataloge, die Einsicht in einen beträchtlichen Teil des ehemaligen Fonds gewähren.

Na sedežu Zveze zgodovinskih društev Slovenije (oddelek za zgodovino Filozofske fakultete, YU-61000 Ljubljana, Aškerčeva 12/I, telefon (061) 332 611, int. 210) lahko naročite še nekaj letnikov predhodnika »Zgodovinskega časopisa« — revije »Glasnik Muzejskega društva za Slovenijo«. V Glasniku je objavljena vrsta razprav, ki so še danes ohranile svojo znanstveno vrednost. Vsem ljubiteljem zgodovinskega branja, posebej pa še raziskovalcem naše zgodovine zato priporočamo, da si omislijo komplet dostopnih števil »Glasnika Muzejskega društva za Slovenijo« (GMDS).

Cene so razprodajne in so za posamezne številke naslednje:

GMDS 1/1919-20 — 2000 din	GMDS 16/1935, št. 3-4 — razprodan
GMDS 2-3/1921-22 — razprodan	GMDS 17/1936 — razprodan
GMDS 4-6/1923-25 — 2000 din	GMDS 18/1937, št. 1-2 — razprodan
GMDS 7-8/1926-27 — 3000 din	GMDS 18/1937, št. 3-4 — razprodan
GMDS 9/1928 — razprodan	GMDS 19/1938, št. 1-2 — razprodan
GMDS 10/1929 — razprodan	GMDS 19/1938, št. 3-4 — razprodan
GMDS 11/1930 — razprodan	GMDS 20/1939 — 20.000 din
GMDS 12/1931 — razprodan	GMDS 21/1940 — razprodan
GMDS 13/1932 — razprodan	GMDS 22/1941, št. 1-2 — razprodan
GMDS 14/1933 — razprodan	GMDS 22/1941, št. 3-4 — 3000 din
GMDS 15/1934 — razprodan	GMDS 23/1942 — 6000 din
GMDS 16/1935, št. 1-2 — razprodan	GMDS 24/1943 — 16.000 din
	GMDS 25-26/1944-45 — 3000 din

Kazalo k zgodovinskim publikacijam Muzejskega društva za Slovenijo velja 4000 dinarjev.

Člani slovenskih zgodovinskih in muzejskih društev imajo na navedene cene 25-odstotni popust, študentje pa 50-odstotni popust. Za nakup kompleta GMDS odobravamo poseben popust. Za naročila iz tujine zaračunamo 60-odstotni pribitek in dejanske poštno stroške.